

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

STADSBIBLIOTHEEK MAASTRICHT

34312004298765

KORTE en NUTTIGE
LEESLESJES,

NAAR DE VATBAARHEID EN DEN SMAAK

VAN

KLEINE KINDEREN.

EEN

SCHOOLBOEK,

DOOR DEN

SCHOOLOPZIENER

H. WESTER.

Vijf en dertigste verbeterde druk.

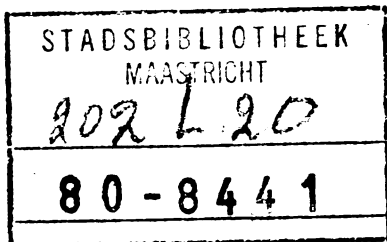

Te Arnhem, bij

P. A. DE JONG,

1867.

SB

Toen ik een kind was, sprak ik
als een kind, was ik gezind als een
kind, overleide ik als een kind.

PAULUS.

. 1 Kor. 13: 11.

---

*Geene exemplaren worden voor echt erkend, dan die
aldus zijn geteekend:*

P. A. de Jong

VOORBERIGT.

Rede en ondervinding leeren ons, dat men tot kinderen in kindertaal spreken en schrijven moet, zal men hun nuttig zijn.

Hoe lastig moest het iemand vallen, wanneer hij zich genoodzaakt zag, om dagelijksch eenige uren in boeken te lezen, waarvan hij nauwelijks eenen enkelen volzin verstaan kon! Hoe veel verdrietiger moet dit nog voor de vlugge en vrolijke *kleinen* zijn! — En wat zedelijk nut kan zulk lezen veroorzaken! Kan iemand daardoor, met mogelijkheid, wijzer of beter worden?

Om eerstbeginnende leerlingen, die in het spellen eenigzins geoefend zijn, spoedig, gemakkelijk, en met genoeg te doen lezen, hen opmerkzaam te maken, aan het verstandig denken te brengen, en hunne zielsvermogens aanvankelijk te ontwikkelen: zie daar het oogmerk der uitgave van dit Schoolboekje!

Herhaalde proeven hebben mij overtuigd, dat men op zulk eene wijze met ongelijk veel meer voordeel werken kan, dan door middel van de oude, voor eerstbeginnenden onverstaanbare, Schoolboeken. — Wanneer ik de kleinen een kort, bevallig en verstaanbaar lesje, op een stuk papier geprent, in handen gaf, met last, om het te leeren, en dan op te zeggen, was het regt vermakelijk om te zien, hoe zij al ras met hun lesje vrolijk naar den lessenaar huppelenden, en reeds van verre, met een lieflagchend mondje uitriepen: *ik ken 't al Meester!* Om mijn doel te bereiken, heb ik het aangename met het nuttige, op een korte en voor kinderen verstaanbare wijze, trachten te vereenigen.

Voor de korte lesjes schenen mij ook korte regeltjes gevoeligst: deels omdat dit eene aangener vertooning geeft, wijl de lesjes, die nu twee regels uitmaken, anders in eenen regel zouden besloten zijn; en deels, omdat dit voor kleinen gemakkelijker is in het overgaan tot eenen volgenden regel.

De lesjes staan, in ieder hoofdstuk, wel min of meer met

VOORBERIGT.

elkander in verband; echter kan elk ook op zich zelve verstaan worden.

Voorts heb ik dezelve met cijfergetallen van elkander gescheiden, om beter te verhinderen, dat alles niet te schielijk in eens voortgelezen worde. Ook is dit bevalliger voor het gezicht: het oog bemint soms een grooter rustpunt.

Ouders en Leermeesters! laat toch geene schadelijke vooroordeelen u verhinderen, om al wat voor de lieve kleine wichten van meer nut zijn kan, dan zij tot nog toe gebruikt hebben, hun in handen te geven. Zegt niet: *sommige dingen zijn kinderachtig*; want *kinderachtig* moet het juist wezen, omdat het voor kinderen is. — Gebruikt deze lesjes, nevens verscheidene boekjes van den bekwamen en werkzamen *Nieuwold*, in eenvoudige kindertaal geschreven, alsmede eenige van de *Maatschappij: Tot nut van 't Algemeen*; en gij zult van meeders nuttigheid overtuigd worden, indien gij voor overtuiging vatbaar zijt.

De geachte Uitgever meende, even als ik, dat dit werkje wel eene herziening en eenige verbeteringen behoefde, hij droeg dit aan mij op. Hier en daar heb ik dan ook datgene wegge laten, wat voor jonge kindertjes niet geschikt was, en daarvoor iets, zoo ik meen, doelmatigers in plaats gesteld. Vele veranderingen verlangde de Uitgever, om gewigtige redenen, niet.

R. G. R.

GRONINGEN,
in Augustus 1825.

Aan de kleine lezers.

Lieve kinderen! in dit boekje moet
gij vlijtig leeren.

Dat gij nog niet aanstonds begrij-
pen kunt, dat zal de Meester u wel
zeggen.

Als gij wat leert, dat gij nog niet
weet, dan wordt gij wijzer. Als gij
uw' pligt doet, dan wordt gij braaf.

Als gij dit boekje goed lezen kunt,
en ook verstaat, dan krijgt gij weêr
een ander mooi boekje: is dat niet
goed?

KORTE EN NUTTIGE
LEESLESJES.

I. HOOFDSTUK.

Geluk.

1.	alle brave menschen bemind.
Ik wil een goed kind worden: ik wil braaf leeren.	6.
2.	Het beste kind.
Een kind, dat braaf leert, zal ook verstandig worden.	Wordt meest bemind.
3.	7.
Meester zegt: men moet elken dag wijzer en beter worden.	Ik wil graag gelukkig wezen.
4.	8.
Verstand en deugd versiert de jeugd.	Die wijs en deugdzzaam is, wordt gelukkig.
5.	9.
Goede kinderen worden ook van	Die traag is, leeft niet vrolijk, en die kwaad doet, leeft niet gerust.

10.
De deugd
Geeft vreugd
In 't hart:

Die 't kwaad
Niet laat,
Heeft smart.

H. HOOFDSTUK.

Spelen.

1.

Als ik niet stout ben, Ik mag graag eens
dan ga ik uit, naar spelen; maar ik
Oom. Dag, lieve speel liefst met
Oom! zeg ik dan, goede kinderen.

2.

Ik wil Oom ver- Van kwade kinde-
tellen, dat ik goed ren leert men
leer. Gij zijt een kwaad. Die met
lief snappertje, zegt pik omgaat, wordt
Oom dan. ligt besmet.

3.

Als ik naar Oom De *Jongens* spe-
ga, dan wil ik met len vaak met knik-
Neefjes en Nichtjes kers, hoepels, of
spelen. ballen.

5.

6.

7.

De *Meisjes* spelen
gaarne met poppen,
of met bikkels.

Als kindertjes spelen

Zonder krakeelen,

Lief en zoet,

O, dat is goed!

9.

Het *spelen* is soms
goed; maar het
leeren is nog beter.

III HOOFDSTUK.

Scholen.

1.

Het is goed, dat er
Scholen zijn: daar
leert men nuttige
dingen.

2.

Indien er geene
scholen waren, dan
zouden de menschen
zoo dom blijven als
beesten.

3.

Ik mag graag in de
school wezen: als
men wat goeds
leert, dat is ver-
makelijk.

4.

Altijd spelen, en
altijd ledig loopen,
is verdrietig.

5.

Als ik braaf leer,
dan speel ik daar-
na met meer ge-
noegen.

6.

Als ik goed leer,
dan ga ik naar de
kermis, en koop
wat moois!

7.

Ik kan wel oppas-
sen dat ik in de
school geene straf
krijge.

8.

Gehoorzame kinde-
ren krijgen geene

straf, maar die on-
gehoorzaam zijn.

9.

Als ik straf krijg,
dan is het mijne ei-
gene schuld.

10.

Het is goed, dat
Meester het kwaad
straft: anders was
men in de school
niet veilig.

11.

Meester heeft ons
lief, en ik heb
Meester ook lief.

12.

Ik wil Meester eene
mooije bloem ge-
ven. O, die ruikt
lekker! zegt Mees-
ter dan.

IV. HOOFDSTUK.

Lezen.

1.

Kinderen moeten,
goed lezen leeren,
zegt Meester.

2.

Men moet geene
woorden verkeerd
lezen, of overslaan.

3.

Men moet duide-
lijk lezen, en alle
woorden goed uit-
spreken.

4.

Jan Zemel leest
net, als of men
zingt, dat is niet
goed.

5.

Men moet lezen,

als of men spreekt,
zegt Meester.

6.

Betje leest vaak in
mooije boëkjes, dat
mag ik graag hoo-
ren.

7.

Ik wil gaauw aan-
leeren, dan wil ik
ook een mooi boëk-
je koopen.

8.
Ik wil een boekje
koopen, dat ik ver-
staan kan.

9.
Als men in nuttige
boekjes leest, dan

krijgt men meer
verstand.

10.

Naarstig lezen,
Deugdzaam wezen,
Dat is goed.
Onder 't werken
Op te merken,
Leert met spoed.

V. HOOFDSTUK.

Huis bouwen.

1.
Ons *huis* is van
hout, steen, kalk
en ijzer gemaakt.

boomen wassen in
de aarde.

3.

De *Steenen* wor-
den van klei ge-
bakken, en de klei
graaft men uit den
grond.

4.

De *Kalk* wordt ge-
Het *hout* komt van brand van *kleind*
de boomen, en de schulpjes.

2.

Het *hout* komt van
de boomen, en de

5. Het *IJzer* graaft men uit bergen; goud, zilver, tin, koper en lood ook. moet de bijl. zaag, boor, hamer, beitel en schaaft gebrui- ken; en dit alles is van ijzer.

6. Het ijzer is het nut- tigts van allen: zon- der ijzer kon men geen huis bouwen. 8. Zonder ijzer kon men niet ploegen, en den grond niet omgraven; en dan konden er geene vruchten wassen.

7. De Timmerman

VI. HOOFDSTUK.

Lucht, Aarde, Vuur en Water.

1. Zijn lucht, aarde, vuur en water ook noodzakelijk, mijn kind!

3. Zonder *lucht* kon geen schepsel leven: want dan kon

2. Lucht, aarde, vuur en water zijn alle het geen adem krij- gen.

4. Zonder <i>aarde</i> kon er niets wassen, om er van te leven.	koken, en ons ook niet warmen.
5. Zonder <i>vuur</i> kon- den wij geen eten	6. Zonder <i>water</i> moesten wij ver- dorsten en vervui- len.

VII. HOOFDSTUK.

De Wereld.

1. Ik woon in de groo- te wereld van God, daar zooveleschep- selen in zijn.	ik de zon vaak aan den hemel schijnen.
2. Alle menschen, beesten, vogels en visschen wonen ook in de groote wereld van God.	4. De lieve <i>zon</i> geeft ons licht, warmte en vruchtbaarheid.
3. Als het <i>dag</i> is, zie	5. In den <i>nacht</i> zie ik soms de maan en de sterren; die ge- ven ook licht.
Als het <i>dag</i> is, zie	6. De lieve <i>maan</i> kan

zoo aangenaam
schijnen, in een
mooijen avond!

7.

Op aarde is water
en land, met boo-
men, kruiden en
planten.

8.

Ons huis kon er
van zelf niet ko-
men: de groote
wereld ook niet.

9.

God heeft de groo-
te wereld gemaakt
in zes dagen.

VIII. HOOFDSTUK.

Ons Ligchaam.

1.

Mijn hart klopt,
mijn pols slaat: dit
kan ik voelen.

stond, dan zou het
bederven, en dan
was ik dood.

4.

2.

Mijn bloed loopt
gestadig door mijne
aderen in mijn lig-
chaam rond.

Als mijn bloed eens
stil stond, dan kon
ik dat niet weer aan
den gang maken.

5.

3.

Zoo mijn bloed stil

Als *God* mij het
leven ontnam, dan

klopte mijn hart niet | mij nog lang mag
meer, en mijn pols | laten leven.
stond ook stil. 7.

6. *God* geeft ons het
Ik hoop dat *God* | wij noodig hebben.

IX. HOOFDSTUK.

*Een Zamenspraakje tusschen een
Meester en een lief kindje.*

De Meester.

Als gij buiten zijt,
wat ziet gij dan
mijn kind?

Het Kind.

Dan zie ik *land* en
water, *huizen*,
boomen, *dieren* en
nog veel meer.

De Meester.

Wat dunkt u, zou
de groote zeeën,

er wel zoo veel land
zijn als er water is?

Het Kind.

O ja, meester! er is
veel meer land dan
water; ik zie im-
mers om mij heen,
bijna niets dan land.

De Meester.

Hebt gij wel eens

die er zijn, gezien? re landen halen,

Het Kind.

Neen, lieve meester! *als: koffij, suiker, thee, rijst en nog veel meer.*

De Meester.

Nu, er zijn nog veel grooter plekken water, dan land: er is meer water dan land.

Het Kind.

Waar zijn dan die groote zeeën, meester? *Zijn er nog andere landen als ons land, lieve meester?*

De Meester.

Om het land, mijn liefje, hier ver van daan. *O ja, kind! er zijn nog vele landen meer, als ons land. Weet gij wel hoe ons land heet?*

Het Kind

Op de groote zeeën varen groote schepen, die ons nuttige dingen uit ver- *Mijne Moeder heeft gezegd, dat ons land Nederland heet.*

De Meester.

Dat is zoo, Hebt gij dat land

ook lief, mijn kind?

De Meester.

Het Kind.

Dat is goed.

O ja, meester!

Ik heb *Nederland*

De Meester.

ook boven alle an-

Waarom?

dere landen lief,
omdat het ons Va-

Het Kind.

derland is, waarin
zoo vele brave men-

Omdat ik daar in
woon; omdat mijne

schen wonen en
waarin zoo vele

Ouders daar in wo-

nuttige dingen zijn.

nen; Oom en Tante

Als gij grooter
wordt, dan zult gij

en Grootvader en
Grootmoeder ook.

ons Vaderland wel
beter leeren kennen.

En ik ga hier ook
te school.

X. HOOFDSTUK.

De Mensch.

1.

2.

Ik ben een *mensch*.
Een kind is een
jong *mensch*.

Toen ik in de we-
reld kwam, was ik
nog veel kleiner
dan ik nu ben.

3. Ik ga nu reeds naar school en leer daar vlijtig.

4. Als ik veel leer, dan word ik spoedig een groot en verstandig mensch.

5. De mensch is edeler, dan de beesten: die kunnen niet verstandig denken.

6. De beesten weten niet, dat er een God

is: dat kan men hun niet beduiden.

7.

Alle menschen moeten sterven: ik ook. Dat is goed, anders zouden er te veel menschen komen.

8.

De goeDEMenschen worden, na hunnen dood, gelukkig.

9.

De ondeugende menschen worden, na hunnen dood, zeer ongelukkig.

XI. HOOFDSTUK.

De Winter.

1. Er zijn vier getijden des jaars: Lente, Zomer, Herfst en Winter.

2.

In den *winter* zijn de dagen kort, en dan is het dor en koud.

3.

In den winter *sneeuwt* het vaak: de sneeuw is zoo mooi! en ook nuttig voor het land.

4.

De sneeuw is ook *wit*, en daar door kan men bij avond beter zien.

5.

In den winter *vriest* het somtijds. De vorst is gezond, en ook nuttig voor het land.

6.

In den winter rijdt men op *schaatsen*, dat is vermakelijk.

7.

Ik moet niet op het ijs gaan, als het nog niet goed houden kan: dan kon ik ligt verdrinken.

8.

In den winter kunnen er zulke mooie bloemen op de glazen vriezen, o zoo mooi!

9.

In den winter hebben veel arme menschen gebrek aan eten, en kleêren, en turf.

10. De rijkere menschen | men wat medege-
 moeten aan de ar- | ven: dit is hun
 pligt.

XII. HOOFDSTUK.

De Lente.

1.

In de *lente* worden de dorre landen, boomen en planten weêr groen.

en zaait men koren op het land, en men plant vruchten in de tuinen.

5.

2.

Het lieve *groen* is zoo aangenaam en nuttig voor onze oogen.

In de lente zingen de vogeltjes zoo lief! dan komt de koekkoek weêr, en de nachtegaal ook!

3.

In de lieve lente groeijen en bloeijen de velden en hoven zoo schoon!

6.

De vogeltjes kunnen niet zaaijen, noch maaijen, en God, de hemelsche Vader, voedt nog-

4.

In de lente ploegt

thans dezelve.

XIII. HOOFDSTUK.

De Zomer.

1. In den zomer is het warm, en dan zijn de dagen lang. dan pluk ik lieve roosjes. O het roosje ruikt zoo lekker!

6.

2. Als de dagen lang zijn, dan moet ik 's morgens niet te lang slapen. In den zomer *dondert* het ook wel: en dit maakt de lucht frisch en gezond.

3.

De Morgenstond
Heeft gend in den mond.

7.

4. In den zomer eten wij lekkere aardbeijen, kersen en pruimen: dat is ook gezond. In den zomer wandel ik graag in het veld, en zie het koren op het land.

8.

5. In den zomer zijn er mooie *bloempjes*: Ik mag ook graag paarden, koeijen, schapen en lamertjes in de wei-den zien.

9.

De paarden trekken den ploeg en den wagen, en men kan er op rijden.

10.

De koeijen geven melk, en van de melk maakt men boter en kaas.

11.

Van de vellen der beesten maakt men onze schoenen en muilen.

12.

Van de schapen komt wol, en van de wol krijgen wij warme kleêren.

13.

Er zwemmen ook

zwanen, ganzen en eendvogels in het water.

14.

Van de vogels komen veren, voor onze kussens en bedden, en ook pen- nen, om te schrij- ven.

15.

Er wast ook *vlas* op het land, daar wordt linnen van gemaakt, en van dat linnen onze hemden.

16.

Van oud linnen wordt *papier* ge- maakt, voor de boe- ken, en om er op te schrijven.

XIV HOOFDSTUK.

De Herfst.

1.

In den *herfst* worden de vruchten rijp, en dan worden die ingezameld.

2.

De boeren dorschen het koren af, en verkoopen het aan de bakkers.

3.

Van *rogge* wordt brood gemaakt, van *tarwe* wittebrood, en van *gerst* maakt men *gort*.

4.

Van *boekweit* maakt men meel,

en van dat meel bakt men pannenkoeken, ja!

5.

Appels, peren, pruimen, kersen en noten groeijen aan boomen.

6.

Wortels, knollen en aardappels wassen in den grond.

7.

Als de zon nooit scheen, en het soms niet regende, dan kon er niets wassen.

8.

Geen mensch kan maken, dat de zon

schijnt, of dat het regent.

9.

De goede God alleen geeft regen en warmen zonneschijn.

10.

God is ons genegen, God geeft ons zijn zegen: Alles, wat Hij doet, Is ook wijs en goed.

11.

De goede God maakt, dat alle schepselen eten en drinken krijgen.

12.

Al het goede komt van onzen lieven Heer.

X V. H O O F D S T U K.

God.

1.

Wij menschen hebben veel noodig: maar God heeft niets noodig.

2.

God bestaat door zich zelve, en Hij is er van eeuwigheid geweest.

3.

God is almachtig: Hij kan alles doen, wat Hij wil.

4.

Alles, wat God doet, is goed: God kan geen kwaad doen: Hij is heilig.

5.
Ik kan God niet zien; maar God ziet mij altijd, ook als het duister is.

6.
God weet alle din-

gen; Hij weet ook, wat wij denken.

7.
Niemand is zoo volmaakt als God; God is oneindig volmaakt.

XVI. HOOFDSTUK.

De eerste Menschen.

1.
Adam en Eva waren de eerste menschen, en onzer aller voorouders.

2.
Toen ik eerst in de wereld kwam, was ik een heel klein kindje; ik kon niet loopen, of praten.

3.
Vader en Moeder,

en anderemenschen zijn ook eerst zulke kleine kindertjes geweest; maar Adam en Eva niet.

4.
Adam en Eva waren aanstonds groot: zij konden ook aanstonds loopen en praten.

5.
Adam en Eva wer-

den zoo groot van God geschapen: zij hadden ook geen Vader, en Moeder. Adam en Eva woon- den eerst in het Pa- radijs.

7.

Het Paradijs was een lusthof, met allerlei boomen en vruchten.

8.

Adam en Eva mog- ten van alle vruch- ten eten; maar van één boom niet: dat verbood God.

9.

Adam en Eva wer- den aan God onge- hoorzaam: zij aten

ook van den verbo- den boom.

10.

Ongehoorzaamheid is zonde; en daarom strafte God Adam en Eva: zij moesten uit het Paradijs.

11.

Al het kwaad, dat er in de wereld is, komt van de zonde.

12.

Ik ben ook vaak ongehoorzaam ge- weest; maar ik hoop het niet meer te zijn.

13.

Ik wil den lieven God bidden, dat Hij mijne zonden vergeve, en dan wil ik geen kwaad weer doen.

XVII. HOOFDSTUK.

De Bijbel. Jezus.

1.

De *Bijbel* is het beste boek, dat er in de wereld is.

2.

God heeft den *Bijbel* door brave mannen laten schrijven.

3.

Zult gij dan dat boek ook hoog achten? *o ja!*

4.

In den *Bijbel* staan vele nuttige lessen.

5.

In den *Bijbel* wordt

ons geleerd, wat wij gelooven en doen moeten, om zalig te worden.

6.

In den *Bijbel* staat ook veel te lezen van Gods lieven Zoon.

7.

Weet gij wel, mijn kind! hoe Gods lieve Zoon heet?

JEZUS CHRISTUS.

8.

Jezus is ook een kind geweest: maar het is al zeer vele jaren geleden, dat Hij hier op aarde geleefd heeft.

9.

Alle andere menschen hebben vaak gezondigd; maar Jezus nooit.

10.

Jezus heeft nooit kwaad gedaan; Hij was altijd deugdzaam.

11.

Toen Jezus nog klein was, toen was Hij een allerliefst kind.

12.

Jezus was zijnen Ouders altijd gehoorzaam.

13.

Jezus vereerde God zijnen Hemelschen Vader, en had Hem

volmaakt lief.

14.

Jezus deed aan alle menschen goed, en dat moet ik ook doen.

15.

Als slechte menschen Jezus kwaad deden, dan deed Hij hun goed weêrom.

16.

Booze menschen hebben Jezus vermoord: omdat Jezus geen vriend van hen wilde zijn.

17.

Jezus heeft ons in den Bijbel geleerd, wat wij moeten doen, om gelukkig te worden.

18.
Wie zoo doet, als
Jezus ons leert, die
is gelukkig en komt
in den Hemel bij
Jezus.

19.
Wie niet zoo doet

als Jezus ons leert,
die kan nooit in
den Hemel komen.
20.

Jezus is een kin-
dervriend, Hij wil
de kinderen gaarne
gelukkig maken.

XVIII. HOOFDSTUK.

De Kerk.

De Meester.

Zijt gij wel eens in
de kerk geweest,
mijn kind?

Het Kind.

Neen, Meester, va-
der zegt, dat ik
daartoe nog te jong
ben: wat doet men
in de kerk, Mees-
ter?

De Meester.

Daar bidt en dankt
men God, voor zij-
ne goedheid, mijn
liefje!

Daar leert de Predikant aan de menschen, wat de lieve Jezus in den Bijbel heeft geleerd. Hoe wij God moeten dienen en verheerlijken.	Wat wij al aan on- ze <i>medemenschen</i> moeten doen. Daar zingt men ook ter eere van God, en geeft wat voor de armen en ongelukkigen.
--	--

XIX. HOOFDSTUK.

De Hemel.

1.

Wilt gij wel gaarne gelukkig zijn, kinderen? o ja! zeker.

2.

Die gaarne gelukkig wil zijn, moet zijne Ouders en Meesters zeer gehoorzaam zijn.

3.

Gij moet ook den goeden God zeer liefhebben, en ook bidden en danken.

4.

Als gij dat doet, dan komt gij als gij dood zijt, bij God in den hemel.

5. In den hemel zullen de goede menschen eeuwig gelukkig zijn.	volmaakte vreugde, liefde en eendragt zijn.
6. In den hemel zal	7. In den hemel zullen God eeuwig danken en loven.
-

XX. HOOFDSTUK.

Pligten.

1. Ik wil graag in den hemel wezen; maar dan moet ik ook het kwade laten, en het goede doen.	3. Ik moet niet vloeken, zweren,, of Gods naam lichtvaardig noemen.
2. Ik moet <i>alle</i> kwaad laten; ook moet ik geen kwaad spreken, of denken.	4. Ik moet geen mensch lasteren, of schelden: ook niet haten, of benijden.

5.

De booze Kathoel hoeft uit nijdigheid zijnen vromen broeder Abel vermoord

wezen, maar niet ijdel en uitspattend.

10.

Een kind moet zedig en bedaard wezen, en ook opmerkzaam.

6.

Een nijdig mensch heeft groot verdriet, Als hij 't geluk van and'ren ziet.

11.

Ik moet mijne Ouders en Meesters eeren en gehoorzaam wezen.

7.

Ik moet niet liegen, maar altijd waarheid spreken.

12.

Ik moet vriendelijk en bescheiden zijn jegens alle menschen.

8.

Men kan ligt te veel praten; maar Zwijgen en denken Zal niemand krenken.

9.

Ik mag wel vrolijk

XXI HOOFDSTUK.

Jezus de Leermeeester.

1.

Toen Jezus op aarde was, leerde Hij den menschen vele nuttige lessen.

2.

Jezus leerde, dat men God boven alles moet liefhebben, en alle menschen als zich zelve.

3.

Gelijk gij wilt dat u de menschen doen zullen, doet gij hun ook zoo, sprak Jezus.

4.

Ik wil graag, dat anderen mij geen kwaad doen; daarom moet ik anderen ook geen kwaad doen.

5.

Ik wil graag, dat andere menschen mij soms goed doen; dus moet ik anderen ook goed doen.

6.

Men kan nooit meer genoegen hebben, dan door anderen wel te doen.

7.

Alles wat Jezus aan
anderen leerde, dat
deed hij ook zelf.

8.

Leeringen wekken,
Voorbeelden trekken.

XXII. HOOFDSTUK.

De Gezondheid.

1.

De gezondheid is
een groote rijkdom.
Ik ben niet graag
ziek.

zweet is, en dan
schielik koud wordt
of terstond kouden
drank drinkt, dan
kan men doodelijk
ziek worden.

2.

Die gezond wil blij-
ven, moet niet te
veel eten of drinken.

5.
Men moet zich voor
morsigheid en stank
wachten: hier ko-
men kwade ziekten
uit voort.

3.

Kinderen moeten
niet te veel snoe-
pen, dat is niet
gezond.

6.

4.

Als men nat van

Als men zich veel
buiten in de fris-

sche lucht beweegt,
dat is gezond.

7.

Die ligt geloovig is,
laat zich ligt schrik
aanjagen.

8.

Bijgeloovige men-
schen laten zich ligt
bang maken.

9.

Bijgeloovige men-
schen zijn vaak

bang voor heksen
en spoken: ik niet.

10.

Die zijn pligt doet,
behoeft niet ligt te
vreezen.

11.

God kan ons altijd
bewaren: wij moe-
ten op God vertrou-
wen, en Hem aan-
bidden.

XXIII. HOOFDSTUK.

Het Gebed.

1.

Wij moeten God
altijd aandachtig en
eerbiedig bidden en
danken.

2.

Ik moet 's morgens

en 's avonds bidden;
bij het eten ook.

3.

Ik wil deze korte
gebeden goed van
buiten leeren.

1000 407 2000

Morgengebed.

Weldadige God! ik dank U, dat Gij mij dezen nacht door den lieven slaap verkwikt hebt en mij bewaard voor ongeluk, ziekte en dood. Behoed mij ook dezen dag voor alle kwaad; geef mij gezondheid, lust en kracht, om wijzer en beter te worden. Amen.

5.

Gebed voor het eten.

O God! zegen mij door spijs en drank, om met gezondheid

mijn pligt te betrachten. Amen.

6.

Gebed na het eten.

Ik dank U, Heer! voor voedsel en verkwikking, en voor alle weldaden, die Gij mij schenkt. Amen.

7.

Avondgebed.

Goede God! U dank ik voor al het goede, dat ik dezen dag ontving. Bewaar mij in den nacht voor alle ramp en leed, verkwik mij door eene zoete rust, vergeef de zonden mijner jong-

heid, om Jezus wil. dan wil ik God som-
Amen.

8. tijds ook door kleine
liedjes loven.
Als ik zingen kan,

XXIV HOOFDSTUK.

ZANGSTUKJES.

Morgenliedje.

Ik loof U, Heer!
Gij hebt mij weer
Den lieven slaap gegeven,
En mij behoed:
Wat zijt gij goed!
Lof zij U al mijn leven!

Dankliedje na het eten.

Lof zij U, Heer!
Gij hebt mij weer
Uw gaven mild gegeven.

Maak mij gezind,
 Om als uw kind,
 Ook tot uw eer te leven.

3.

Avondliedje.

Ik loof, o God!
 U, om 't genot
 Van al Uw gunstbewijzen
 In dezen dag;
 Met diep ontzag
 Moet elk uw goedheid prijzen.

4.

Bedezing voor 't Vaderland.

Laat, Heer! uw hand
 Ons Vaderland
 Voor ramp en leed bevrijden.
 Geef Neêrlands jeugd
 Verstand en deugd;
 Geef zegenrijke tijden!

XXV. HOOFDSTUK.

1. *Zintuigen.*

Ik heb vijf uitwendige *zintuigen*:
gezicht, gehoor, reuk, smaak en gevoel.

Het *gezicht* heb ik door mijne oogen;
het *gehoor* door mijne ooren; den
reuk door mijn' neus; den *smaak*
heb ik in mijn' mond, en het *gevoel*
in mijn geheel ligchaam.

2. *Windstreken.*

Er zijn vier *Hoofdwindstreken*:
oost, west, zuid en noord.

In het *oosten* komt de zon 's mor-
gens op, en in het *westen* gaat zij
onder. In het *zuiden* is de zon 's mid-
dags te twaalf uur. Het *noorden* is
tegen het *zuiden* over.

3. *Geld.*

Een gouden tien Gulden doet *tien*
gulden.

Een gouden vijf Gulden doet *vijf*
gulden.

Een Rijksdaalder doet *twee gulden*
en *vijftig cents*.

Een Gulden doet *twintig stuiver* of
honderd cents.

Een halve Gulden doet *tien stuiver*
of *vijftig cents*.

Een vijf Stuiver doet *vijfentwintig*
cents.

Een Dubbeltje doet *tien cents*.

Een Stuiver doet *vijf cents*.

Een halve Stuiver doet *twee en een*
halve cents.

4. *Tijd.*

Als de zon op komt dan begint
de dag, en als de zon weder onder
gaat, dan eindigt de dag.

Een dag met den nacht, heeft vier-
entwintig uren.

Als er zeven dagen om zijn, dan
is eene week verlopen.

5. *Namen der dagen.*

De zeven dagen der week zijn:

zondag, maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag en zaterdag.

Als er vier weken om zijn, dan is er eene maand verlopen. En als er twaalf maanden om zijn, dan is er een jaar verlopen. Hoe veel jaren zijt gij al oud?

6. *Namen der maanden.*

De twaalf maanden des Jaars zijn: Januarij of Louwmaand, heeft een-en-dertig dagen.

Februarij of Sprokkelmaand, heeft acht-en-twintig of negen-en-twintig dagen.

Maart of Lentemaand, heeft een-en-dertig dagen.

April of Grasmaand, heeft dertig dagen.

Mei of Bloemaand, heeft een-en-dertig dagen.

Junij of Zomermaand, heeft dertig dagen.

Julij of Hooimaand, heeft een-en-dertig dagen.

Augustus of Oogstmaand, heeft een-en-dertig dagen.

September of Herfstmaand, heeft dertig dagen.

October of Wijnmaand, heeft een-en-dertig dagen.

November of Slagtmaand, heeft dertig dagen, en

December of Wintermaand, heeft een-en-dertig dagen.

In de maanden: *December*, *Januarij* en *Februarij* is het veelal koud; dan is het *Winter*.

In de maanden: *Maart*, *April* en *Mer*, wordt het weder warm, en beginnen de plantjes weder te groeijen, dan is het *Lente*.

In de maanden: *Junij*, *Julij* *Augustus*, is het weder zeer warm, dan is het *Zomer*.

In de maanden: *September*, *October*

en *November*, wordt het weder weer wat kouder, dan is het *Herfst*. Is het lezen, schrijven en rekenen ook nuttig?

7. *Klaas de Arbeider.*

Klaas, onze arbeider, is zeer ongelukkig, hij kan niet lezen, schrijven en rekenen.

Als men tegen hem zegt: zie, *Klaas!* dit is een mooi boek, daar staat heel wat moois in, dan zegt hij: „*ach! ik kan niet lezen, lees mij wat voor.*”

Als hij Vader en Moeder in den Bijbel ziet lezen, dan zegt hij: „o wat spijt het mij, dat ik daarin niet kan lezen.”

Hij kan geen brief schrijven, dat moet een ander voor hem doen. Krijgt hij een brief, dan moet een ander dien ook voor hem lezen; die komt dan alles van *Klaas* te weten.

Koopt of verkoopt hij iets, dan kan hij niet berekenen hoe veel hij geven

of ontvangen moet. Dikwijls bedriegen slechte menschen hem, en dan zucht *Klaas*: „Ach! kon ik toch lezen schrijven en rekenen.“

8. *Rekenen.*

Kunt gij ook al wat had, twaalf centen rekenen, mijn kind? in den zak; daarvan pas dan eens op. gaf hij zes aan eene

— arme vrouw; hoe-
Als gij twee boek- veel behield hij

jies hebt, en dan nog nog?

vier daarbij, hoe —

veel boekjes hebt
gij dan? Een boer verkocht

— voor tien stuiver

Klaas had tien ker- twintig eijeren, hoe

sen, daarvan at hij veel eijeren waren

vier op; hoe veel dat voor vijf stui-

hield hij nu nog ver?

over? —

— Een half brood kost

De brave Willem vijftien cents; hoe

veel kost dan een heel brood?

Hoe veel beenen hebben acht paarden?

Hoeveel beenen hebben twaalf kinderen.

Zeg mij nu eens hoe veel vingers vijf kinderen hebben?

Nu dat gaat best, kent gij de getalmerken ook al, waarmede men rekent?

1   2   3   4   5   6

. . . . .

7   8   9   0

. . . . .

Dat gaat ook al goed. Als gij wat verder heen komt, dan begint gij ook al te rekenen op de lei. O! dat is plezierig werk. Dan telt gij kleine sommen op; of trekt getallen van elkander af. Vijf en zeven en drie: hoeveel is dat?

Hoe veel maken zes en acht en
negen te zamen?

Als ik van dertig centen vijftien af-
trek, hoeveel houd ik dan nog over?

O wat is het rekenen pleizierig!

9. *Besluitversje.*

God is mijn Schepper;
God gaf mij 't leven,
Voedsel en kleêren;
God is zoo goed!

God moet ik dienen,
Vurig beminnen!
Hem moet ik danken
Voor zijne gunst.

God heeft geboden,
Deugd te betrachten:
Deugdzaam te wezen,
Dat is mijn pligt.

Deugdzaam te leven
Maakt ons gelukkig.
Ach! was ik altijd
Deugdzaam geweest.

Ach! ik heb dikwijls
Zonden bedreven,
Tegen mijn naasten,
Tegen mijn God!

God is genadig;
Hij wil ook kinderen
Zonden vergeven,
Hij is zoo goed.

Als wij de zonden
Hart'lijk betreuren.
Haten en mijden,
Scheldt Hij die kwijt.

Jezus maakt zalig;
Hij is gestorven
Voor onze zonden,
Dit leert de schrift.

Jezus heeft kind'ren
 Tot zich geroepen,
 Vriend'lijk gezegend,
 Teeder gekust!

Dit te gelooven,
 Deugd te betrachten,
 Geeft ook aan kind'ren
 Rust in 't gemoed.

Hemelsche Vader!
 Dit is mijn bede:
 Schenk die genade
 Gunstig aan mij!

